

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ЗАТВЕРДЖУЮ
Декаан факультету управління,
адміністрування та туризму
Свєтлї РУДНІЧЕНКО
Підпис
01.09.2025 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мікроекономіка

Назва дисципліни

Галузі знань D – Бізнес, адміністрування та право

Спеціальність D3 Менеджмент

Рівень вищої освіти Перший (бакалаврський)

Освітньо-професійна програма Менеджмент

Обсяг дисципліни – 4 кредитів ЄКТС

Шифр дисципліни ОЗП2

Мова навчання – українська

Статус дисципліни: обов'язкова (загальної підготовки)

Факультет Управління, адміністрування та туризму

Кафедра Економічної теорії, підприємництва та торгівлі

Форма здобуття освіти	Курс	Семестр	Загальний обсяг		Кількість годин						Курсовий проект	Курсова робота	Форма семестрового контролю	
					Аудиторні заняття					Самостійна робота, у т.ч. ІРС			Залік	Іспит
			Кредити ЄКТС	Години	Разом	Лекції	Лабораторні роботи	Практичні заняття	Семінарські заняття					
Денна	1	1	4	150	50	32		18		70			+	
Заочна	1	1	4	120	12	8		4		108			+	

Робоча програма складена на основі освітньо-професійної програми «Менеджмент» за спеціальністю D3 «Менеджмент»

Програму склав А.Б.Г. канд. екон. наук, доцент Андрій БИТИЙ

Схвалено на засіданні кафедри економічної теорії, підприємництва та торгівлі

Протокол від 29.08.2025р. № 1 Зав. кафедри Л.Л. Лариса ЛЮБОХИНЕЦЬ

Робоча програма розглянута та схвалена Вченою радою факультету управління, адміністрування та туризму

Голова Вченої ради С.Р. Свєтлї РУДНІЧЕНКО

Хмельницький 2025

2 ЛИСТ ПОГОДЖЕННЯ

Посада	Назва факультету	Підпис	Ініціали, прізвище
Завідувач кафедри економічної теорії, підприємництва та торгівлі док. екон. наук, проф.	Факультет управління, адміністрування та туризму		Лариса ЛЮБОХИНЕЦЬ
Гарант освітньо-професійної програми, канд. екон. наук, доц.	Факультет управління, адміністрування та туризму		Тетяна НАЗАРЧУК
Декан	Факультет управління, адміністрування та туризму		Євгеній РУДНІЧЕНКО

3 ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Дисципліна «Мікроекономіка» є однією із обов'язкових дисциплін загальної підготовки і займає важливе місце у підготовці здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, очної (денної) (далі – денної) та заочної форм здобуття вищої освіти, які навчаються за освітньо-професійною програмою «Менеджмент» в межах спеціальності D3 «Менеджмент». Мікроекономіка вивчає поведінку та механізм прийняття рішень окремими господарюючими суб'єктами, що прагнуть досягти мети за наявних обмежених ресурсів, котрі можливо застосувати альтернативно. Програма дисципліни орієнтована на глибоке засвоєння теорії функціонального аналізу, основним призначенням якого є аналіз функціональних залежностей між основними економічними параметрами.

Пререквізити: вихідна

Постреквізити: ОЗП.03 Макроекономіка, ОФП.08 Економіка та фінанси підприємств, ОФП.16 Аналітична оцінка діяльності підприємств, ОФП.17 Аналітична оцінка діяльності підприємств (курсова робота).

Відповідно до освітньої програми «Менеджмент» дисципліна має забезпечити:

- **компетентності:** здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу (ЗК3); здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях (ЗК4); здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями (ЗК9); здатність до проведення досліджень на відповідному рівні (ЗК10); здатність аналізувати результати діяльності організації, зіставляти їх з факторами впливу зовнішнього та внутрішнього середовища (ФК2); здатність визначати перспективи розвитку організації (ФК3); здатність планувати діяльність організації та управляти часом (ФК8); здатність працювати в команді та налагоджувати міжособистісну взаємодію при вирішенні професійних завдань (ФК9); здатність аналізувати й структурувати проблеми організації, формувати обґрунтовані рішення (ФК12); здатність знаходити та оцінювати нові ринкові можливості, формувати бізнес-ідеї, розробляти бізнес-плани їх реалізації (УК1).
- **програмні результати навчання:** демонструвати навички виявлення проблем та обґрунтування управлінських рішень (ПРН4); виявляти навички пошуку, збирання та аналізу інформації, розрахунку показників для обґрунтування управлінських рішень (ПРН6); демонструвати навички аналізу ситуації та здійснення комунікації у різних сферах діяльності організації (ПРН11); оцінювати правові, соціальні та економічні наслідки функціонування організації (ПРН12); демонструвати навички самостійної роботи, гнучкого мислення, відкритості до нових знань, бути критичним і самокритичним (ПРН16); виконувати дослідження індивідуально та/або в групі під керівництвом лідера (ПРН17).

Мета дисципліни. Формування розуміння поведінки економічних суб'єктів (окремих споживачів, домогосподарств, підприємств), аналіз прийняття ними рішень в умовах обмежених ресурсів та вивчення механізмів функціонування окремих ринків, а також формування ринково-орієнтованого світогляду та здатності до самостійної підприємницької діяльності.

Предмет дисципліни. Предметом вивчення мікроекономіки є поведінка окремих економічних суб'єктів (домогосподарств, фірм, держави) та їхня взаємодія на ринках у процесі прийняття рішень про розподіл обмежених ресурсів для задоволення потреб.

Завдання дисципліни. Вивчення поведінки окремих економічних суб'єктів (споживачів, домогосподарств, підприємств) та їхньої взаємодії в умовах обмеженості ресурсів для прийняття раціональних рішень, що дозволяють досягти максимального результату за мінімальних витрат. Дисципліна аналізує механізми формування цін та ринкової рівноваги, а також вплив цих механізмів на розподіл ресурсів і формування доходів.

Результати навчання. Студент, який успішно завершив вивчення дисципліни, має: **розуміти** основні концепти, принципи та методи, а також вміти застосовувати отримані знання у практичних завданнях; **усвідомлювати** ключові знання, навички та вміння, які є основою його майбутньої професійної діяльності, розуміти місце дисципліни у загальному контексті спеціальності та суспільства, а також знати, як застосовувати здобуті знання для вирішення професійних завдань; **вміти** застосовувати здобуті знання та навички у професійній діяльності, а саме: аналізувати інформацію, спілкуватися на професійні теми, оптимізувати процеси, приймати рішення, будувати плани та вирішувати конкретні завдання, передбачені програмою курсу; **демонструвати** розуміння основних принципів та теорій мікроекономіки, вміти застосовувати їх для аналізу поведінки споживачів і фірм, розв'язувати задачі з розподілу обмежених ресурсів та критично оцінювати мікроекономічні проблеми в реальному житті **аналізувати** поведінку споживачів та виробників, механізм формування попиту та пропозиції, ключові елементи ринкового механізму (конкуренцію, рівновагу), ефективність функціонування ринків, а також застосовувати інструменти мікроекономічного аналізу для прийняття раціональних рішень; **визначати** закономірності функціонування економіки на рівні окремих суб'єктів (домогосподарств, фірм) та розуміти, як вони взаємодіють у процесі прийняття рішень щодо розподілу обмежених ресурсів в умовах ринку, а також аналізувати взаємодію попиту і пропозиції.

4 Структура залікових кредитів дисципліни

№ п/п	Назва теми	Кількість годин, віднесених на:					
		Денна форма			Заочна форма		
		лекції	практичні заняття	самостійна робота	лекції	практичні заняття	самостійна робота
1	Предмет і метод мікроекономіки	2	2	4	2	2	7
2	Корисність економічного блага. Економічний вибір	2		4			7
3	Аналіз поведінки споживача	2	2	4			7
4	Попит та пропозиція	2		4	2		7
5	Теорія еластичності	2	2	4			7
6	Теорія граничних продуктів та мікроекономічна модель фірми	2		5	7		
7	Витрати виробництва	2		2	5		7
8	Ринок досконалої конкуренції.	2	5		2	7	
9	Монопольний ринок	4	2	5		7	
10	Ринок монополістичної конкуренції	2	2	5		7	
11	Олігополістична структура ринку	2		5	2	7	
12	Похідний попит	2	2	5		7	
13	Ринок праці	2		5		8	
14	Ринок капіталу	2	2	5		8	
15	Держава в мікроекономічній теорії: зовнішні ефекти та суспільні блага	2	2	5	2	8	
Всього		32	18	70	8	4	108

5. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

5.1. ЗМІСТ ЛЕКЦІЙНОГО КУРСУ

Но- мер лекці ї	Перелік тем лекцій, їх анотації	К-ть годин
1.	Предмет і метод мікроекономіки 1. Мікроекономіка як розділ економічної теорії. Об'єкт дослідження-поведінка підприємства (фірми) в умовах ринкової економіки та мотивація прийняття рішень в умовах конкурентного середовища. 2. Методологія мікроекономіки. Моделі мікроекономіки. Основні методи дослідження: індукція, дедукція, гіпотези, кореляція. Використання графіків та математичних методів. Нормативний і позитивний аналіз. 3. Мікроекономічна політика держави. Історія розвитку мікроекономіки як науки. Літ. 1[151-174]; 2[69-92]; 3[53-59]; 8[68-120].	2
2	Користність економічного блага. Економічний вибір 1. Кардиналістська та ординалістська теорії поведінки споживача. Поняття корисності. Уподобання споживачів. Споживацькі переваги. Кардиналістський та ординалістський підходи до вимірювання корисності. 2. Вибір споживача з ординалістських позицій. Криві байдужості, їх властивості. Взаємозамінні та взаємодоповнюючі товари. Зона заміщення. Гранична норма заміщення. 3. Бюджетні обмеження. Вплив змін доходу та цін на положення лінії бюджетних обмежень. Можливості споживача. Рівновага споживача за ординалістською теорією. Рівняння рівноваги споживача. Кутова і внутрішня рівновага. Літ. 1[174-197]; 3[44-51]; 8[102-126].	2
3	Аналіз поведінки споживача. 1. Реакція споживача на зміну доходу. Крива „доход-споживання”. Криві „доход-споживання” для різних категорій товарів: нормативних, неякісних, нейтральних. Функція попиту від доходу: крива Енгеля та закон Енгеля. Крива Енгеля та еластичність попиту по доходах. Крива Енгеля в інтерпретації Торнквіста. 2. Реакція споживача на зміну ціни. Крива „ціна-споживання”. Побудова кривої попиту на основі кривої „ціна-споживання”. 3. Ефект заміщення та ефект доходу: для стандартних товарів, для низькоякісних товарів. Товар Гіффена. Парадокс Гіффена. Ефект заміни та ефект доходу за Слуцьким. Рівняння Слуцького. 4. Індивідуальний та ринковий попит. Компенсуючі та еквівалентні зміни доходів. Надлишки споживачів і добробут. Компенсований попит. Індeksi реального доходу. Прийняття рішень споживачем у ризикових ситуаціях. Роль інформації при здійсненні споживчого вибору. Літ. 1[55-145]; 3[23-30]; 8[27-44].	2
4	Попит та пропозиція 1. Суть попиту. Об'єм попиту. Крива попиту. Зміни в попиті. Переміщення по кривій попиту. Ефект доходу, ефект заміщення. Вплив нецінових факторів на величину попиту. Парадокс закону попиту (винятки із його дії). 2. Суть пропозиції. Об'єм пропозиції. Крива пропозиції. Зміни в пропозиції. Переміщення по кривій пропозиції. Ефект доходу, ефект заміщення. Вплив нецінових факторів на величину пропозиції. 3. Взаємодія попиту та пропозиції, ринкова рівновага. Зміни в ринковій рівновазі. Дефіцит. Надлишок товару, механізм встановлення ринкової рівноваги. Надлишок споживача, витрати та надлишок виробника. 4. Різновиди галузевої рівноваги. Одиичність і множинність рівноваги. Проблема стійкості рівноваги. Абсолютно стійка і відносно стійка рівновага. Павутиноподібна модель формування рівноваги.	2

	5. Порівняльна статика ринку. Рівновага у миттєвому, короткому і довготривалому періодах. 6. Державне регулювання ринкового ціноутворення та його наслідки. Наслідки введення акцизів. Наслідки введення податку з обороту. Вплив на ціну рівноваги податків з продавця. Вплив на ціну рівноваги податків з покупця. Вплив дотацій виробникам на ціну рівноваги. Вплив доходів споживачів на ціну рівноваги Вплив фіксованих цін, встановлених на верхній чи нижній межі. Стабільна ціна і розвиток дефіциту. Дія "чорного" ринку. Квоти, (їх вплив на пропозицію. Нецінове нормування дефіциту. Порівняльний аналіз пропозиції приватного та державного секторів. Часткова та загальна рівновага. Взаємозамінність ринків. Літ 3[33-42]; 8[46-65]; 9[96-105].	
5	Теорія еластичності 1. Еластичність і її практичне значення. Еластичність попиту за цінами. Коефіцієнт цінової еластичності попиту на різні товари. Визначники еластичності попиту за ціною. Точкова еластичність. Відмінності еластичності попиту при незмінному нахилі лінії попиту. Дугова еластичність попиту. Перехресна еластичність попиту по ціні, значення її коефіцієнтів. Еластичність попиту по доходах та методи її розрахунку. Фактор часу, його вплив на пропозицію. Реакція підприємця на різні випадки еластичності пропозиції. 2. Цінова еластичність і грошова виручка. Використання цінової еластичності попиту для аналізу витрат споживача або доходів продавця. Виграш і втрати в доходах від підвищення цін. 3. Криві попиту і виграш споживача. Скорочення виграшу споживача після оподаткування. Суспільна ціна оподаткування. Втрати і доходи від оподаткування. Аналіз ефективності оподаткування. Використання коефіцієнтів еластичності попиту та пропозиції у визначенні часток продавця та покупця в загальній сумі сплачених податків. Літ. 3[33-42]; 8[46-65]; 9[96-105].	2
6	Теорія граничних продуктів та мікроекономічна модель фірми 1. Основи виробництва. Підприємство як виробничо-ринкова система. Проблема поєднання факторів виробництва. Технології. Умови, в яких функціонують фактори виробництва. Виробництво як продуктивна сила та система відносин. Виробнича функція, її властивості. Період виробництва. Ефект часу (короткостроковий та довгостроковий періоди у виробництві). 2. Дослідження поведінки фірми в короткому періоді. Однофакторна виробнича функція. Сукупний, середній та граничний продукт. Криві сукупного, середнього та граничного продуктів, їх зв'язок. Вплив НТП на сукупний продукт. Стадії виробництва: аналіз на основі кривих сукупного, середнього та граничного продукту. 3. Дослідження поведінки фірми в довгому періоді. Двофакторна виробнича функція. Ізоквантна варіація факторів виробництва. Виробнича сітка. Ізокванта, її суть. Карта ізоквант. Виробнича функція Леонтьєва. Неокласична виробнича функція. 4. Взаємозаміщення факторів виробництва. Зона технічного заміщення. Гранична норма технічного заміщення. Конфігурація ізоквант для абсолютно взаємозамінних та абсолютно взаємодоповнюючих факторів виробництва. Ламана ізокванта. Виробнича функція та НТП. Зміщення ізокванти під впливом НТП. Капіталointенсивний, трудоінтенсивний та нейтральний типи технічного прогресу. 5. Виробництво і вартість. Максимум випуску та мінімум витрат. Правило найменших витрат. Правило максимізації прибутку. Ізокоста – лінія рівних витрат. Рівняння ізокости. Вплив доходів та цін на рух і нахил ізокости. Рівновага виробника як мінімізація сукупної вартості виробництва фіксованого обсягу	2

	продукту. Умова рівноваги виробника. Використання ізоквант та ізокоств для вибору факторів виробництва. Ізокліналь – лінія зростання фірми, оптимальний обсяг виробництва фірми. 6. Пропорційна варіація факторів виробництва у довгому періоді. Крива „шлях розвитку”. Закон ефекту масштабу та форми його прояву. Зростаючий, спадаючий і постійний ефект масштабу виробництва. Літ. 1[203-226]; 3[62-69]; 8[129-154]; 9[158-172].	
7	Витрати виробництва. 1. Економічна природа фірми. Прибуток як мотив діяльності фірми. Поняття бухгалтерського, економічного та нормального прибутку. Парадокс прибутку. Сукупний, середній та граничний дохід. Графічний аналіз сукупного, середнього і граничного доходу. Короткостроковий період. Довгостроковий період. 2. Основні види витрат виробництва. Альтернативні витрати. Зовнішні та внутрішні витрати. Економічні та бухгалтерські витрати. Витрати виробництва у короткостроковому періоді. Постійні і змінні витрати, їх графічна інтерпретація. Валові витрати. Середні витрати. Крива середніх витрат. Середні змінні та середні постійні витрати, їх криві. Граничні витрати, їх графік. Зв'язок всіх видів витрат у короткостроковому періоді. 3. Виробництво і витрати фірми у довгостроковому періоді. Використання кривих ATC (криві короткострокових, середніх валових затрат) для побудови кривої LRAC (криві довгострокових, середніх валових затрат). Аналіз кривої LRAC: позитивний і негативний ефект масштабу. Типи кривих LRAC. Криві LRAC, LRMC. Мінімально ефективний розмір фірми. Літ. 1[230-262]; 3[69-75]; 5[179-213]; 7[192-208]; 9[187-257].	2
8	Ринок досконалої конкуренції 1. Умови формування ринку досконалої конкуренції. Конкурентність ринку. Конкурентна фірма. Проблема невизначеності і ймовірності у ринковому механізмі. Невизначеність і ризик. Види та рівні ризику, методи його зниження. Венчурний бізнес. Основні правила ринкових структур. Попит окремої фірми. Крива попиту галузі. Сукупний, середній та граничний дохід фірми. Фірма, що приймає ціну (price-taker). Базові положення аналізу фірми: єдність кривої попиту на продукцію фірми і кривої доходу фірми; єдність ціни та доходу фірми; зв'язок ціни і граничного доходу фірми. Основні наукові теорії про цілі фірми. Стратегії конкурентного ціноутворення. 2. Цілі фірми: максимізація прибутку та мінімізація витрат. Два принципи досягнення цілей: принцип порівняння валових затрат і валового доходу; принцип порівняння граничного доходу і граничних затрат. Умови максимізації прибутку, мінімізації збитків та ситуація закриття фірми. Літ. 1-8 Ринок досконалої конкуренції 3. Рівновага фірми в короткостроковому періоді. Застосування правил ринкових структур для аналізу рівноваги. Умова рівноваги конкурентної фірми. Поняття граничної фірми, нульового прибутку, беззбиткового виробництва. Варіанти рівноваги конкурентної фірми в короткостроковому періоді. Конкурентна фірма на рівні самоокупності. Конкурентна фірма, що отримує прибуток (догранична фірма із зверхприбутком). Конкурентна фірма, що несе збитки (гранична фірма). Конкурентна фірма, що мінімізує збитки. Конкурентна фірма, що припиняє виробництво (загранична фірма). 4. Пропозиція фірми в короткостроковому періоді. Побудова кривої пропозиції фірми. Короткострокова рівновага фірми, виражена через криві попиту та пропозиції. Надлишок виробника, його геометрична інтерпретація. Крива пропозиції галузі. 5. Рівновага фірми в довгостроковому періоді. Аналіз варіантів розвитку фірми в довгостроковому періоді з використанням моделі короткострокової рівноваги. Умова довгострокової рівноваги фірми. Рівновага галузі в довгостроковому періоді. Вихід і вхід ідентичних виробників на ринок в довгому періоді. Ефективність досконалої конкуренції.	2

	Літ. 1[230-262]; 3[69-75]; 5[179-213]; 7[192-208]; 9[187-257].	
9	Монопольний ринок 1. Чиста монополія, її графічний аналіз. Зміст монопольної влади та її джерела. Поняття природної монополії. Попит на продукт монопольної фірми. Крива ринкового попиту на продукт монополії. Зв'язок попиту, сукупного доходу, граничного доходу та еластичності в умовах повної монополії. 2. Визначення ціни та обсягів виробництва в умовах досконалої конкуренції та в умовах монополії: порівняльний аналіз. Сукупний, середній і граничний дохід монополіста. 3. Максимізація прибутку в умовах монополії. Принцип порівняння валового доходу і валових витрат. Мінімізація економічних збитків монополістом з використанням граничного аналізу. Використання моделі максимізації прибутку за граничним аналізом для визначення стану короткострокової рівноваги монополії. 4. Показники монопольної влади (оцінка ступеня монополізації ринку). Індекс Лернера. Індекс Херфіндаля-Хіршмана. Індекс. 5. Довгострокова монопольна рівновага Довгострокова монопольна рівновага на основі кривих MC, ATC, LMC, LATC, MR. Монополія і повна конкуренція: порівняльний аналіз. Графік конкурентної та монопольної рівноваги. 6. Антимонопольне законодавство Антимонопольне законодавство: заходи по недопущенню монополізму та обмеженню монопольної влади. Через оподаткування, обмеження ціни та обмеження розмірів монополії. Державне регулювання природних монополій. Антимонопольне законодавство в Україні. 7. Монопсонія. Модель монопсонії. Крива пропозиції для монопсонії. Формування ціни покупки продукції. Поведінка монопсонії в галузі, в якій знижується ціна пропозиції. Поведінка монопсонії в галузі, в якій зростає ціна пропозиції. Літ. 1[311-360]; 3[94-105]; 4[250-278]; 8[225-232]; 9[3-39].	2
10	Ринок монополістичної конкуренції 1. Умови виникнення монополістичної конкуренції. Модель монополістичної конкуренції. Характерні риси монополістичної конкуренції. Крива попиту на продукцію в умовах монополістичної конкуренції. Визначення цін і обсягу виробництва при монополістичній конкуренції. Оптимальний випуск в умовах монополістичної конкуренції. 2. Довгострокова рівновага в умовах монополістичної конкуренції. Збиткова монопольно-конкурентна фірма. 3. Нецінова конкуренція. Витрати реалізації. Витрати обігу, їх роль в максимізації прибутку. Криві витрат реалізації. Витрати реалізації і прибуток. Довгострокова рівновага і витрати на реалізацію. Літ. 1[311-360]; 3[94-105]; 4[250-278]; 8[225-232]; 9[3-39].	2
11	Олігополістична структура ринку 1. Олігополія: суть, характерні ознаки, причини виникнення. Особливості поведінки олігополіста на ринку. Витрати олігополії в короткостроковому періоді. Встановлення ціни товару і обсягів його випуску фірмою-олігополістом. Цінові війни. 2. Оцінка олігополії з точки зору теорії ігор. Кооперативна та некооперативна гра. Картель як приклад кооперативної гри. " Дилема в'язня" як приклад некооперативної гри. Моделювання поведінки учасників олігополії „Таємні змови”. Олігопсонія. 3. Моделі олігополістичного ціноутворення. Модель домінуючої фірми (лідерство в цінах). Модель ламаної кривої попиту. Принцип "Витрати +". Індекс Херфіндаля. Картель. Модель рівноваги олігополії. Модель дуополії Курно, рівновага Курно. Криві реагування, оптимум за Нешем. Модель Бертрана. Ефективність олігополії. Літ. 1[384-443]; 3[111-115]; 4[280-302]; 5[249-264].	2

12	Похідний попит 1. Ринки факторів виробництва. Функціональний розподіл доходу серед головних факторів виробництва. Родинний розподіл доходів. Ринковий розподіл доходів. Теорія граничної продуктивності та попит на ресурси. Попит на ресурси як похідний попит. Похідний попит за досконалої конкуренції. Визначення оптимального обсягу ресурсу з боку фірми у короткому періоді. Криві граничного продукту ресурсу у грошовому вираженні та попиту фірми на ресурс. Похідний попит за недосконалої конкуренції. 2. Визначення фірмою оптимального обсягу ресурсів у довгостроковому періоді. Крива попиту фірми на ресурс: випадок для декількох змінних входних факторів. 3. Крива попиту галузі на ресурс. Зміни в попиті на ресурс та його еластичність. Фактори впливу на попит на ресурс. Фактори впливу на цінову еластичність попиту на ресурси. 4. Оптимальне співвідношення ресурсів. Пропозиція економічних ресурсів. Загальна пропозиція. Пропозиція ресурсів для конкретного застосування. Пропозиція ресурсів для окремих фірм. Літ. 1[448-495]; 3[135-145]; 4[322-362]; 5[279-304]; 9[125-198].	2
13	Ринок праці 1. Ринок праці в умовах досконалої конкуренції. Роль зарплати на ринку праці. Граничний продукт праці. Граничні витрати найму робітника. Зв'язок попиту на працю і заробітної плати: його графічна модель. Величина зарплати, мінімальна зарплата. 2. Ринок праці в умовах недосконалої конкуренції. Монополія на ринку праці; попит на продукцію фірми-монополіста. Визначення ставки заробітної плати та обсягу праці при монополізації ринку праці. 3. Роль профспілок на ринку праці. Вплив на підвищення попиту на працю та на обмеження пропозиції праці. Вплив профспілок на мінімум заробітної плати. Профспілки як монополісти на ринку праці. 4. Диференціація ставок заробітної плати. Особливості ринку праці. Відмінності в привабливості праці. Компенсаційна зарплата. Економічна рента, яку отримують висококваліфіковані робітники. Економічна рента в умовах обмеженої пропозиції праці. Трансферний доход. 5. Концепція людського капіталу. Суть теорії. Людський капітал як фактор економічного зростання. Моделі виробництва людського капіталу Я.Туроу, Т.Шульца, І.Бен-Порета.. Літ. 1[448-495]; 3[135-145]; 4[322-362]; 5[279-304]; 9[125-198].	2
14	Ринок капіталу та землі 1. Капітал, інвестиції та міжчасові рішення в економіці. Ринок фінансового капіталу. Ринок капіталу: загальна характеристика. Капітал як доход у майбутньому. Чиста продуктивність капіталу. Позичковий процент. Модель ринку капіталу як модель ринку позичкових коштів. Конкурентний ринок інвестицій. Пропозиція заощаджень. Міжчасовий вибір домогосподарства. Міжчасові уподобання. Гранична норма часової переваги. Вибір домогосподарства між поточним і майбутнім споживанням. Міжчасова бюджетна лінія. Роль процентної ставки в прийнятті рішення про заощадження. Ефект доходу і ефект заміщення. Крива індивідуальної пропозиції заощаджень (інвестицій). 2. Інвестиційний попит фірми. Ринок капітальних активів. Норма прибутковості інвестицій. Ціна ризикових активів. Взаємозв'язок прибутку і ризику. Диверсифікація портфеля. 3. Аналіз інвестиційних рішень. Види інвестицій. Базові принципи інвестування. Методи оцінки ефективності інвестицій. Врахування ринкової ставки процента. Врахування рівня інфляції. Врахування строку окупності. Врахування простої норми прибутку. Використання дисконтування. Ринок послуг капіталу.	2

	Рентна оцінка капіталу. Підприємницький дохід та економічний прибуток. 4. Ринок землі та природних ресурсів. Пропозиція землі. Попит на землю. Чиста економічна рента. Диференціальна рента. Ціна землі. Ринок землі в Україні. Літ. 1[448-495]; 3[135-145]; 4[322-362]; 5[279-304]; 9[125-198].	
15	Держава в мікроекономічній теорії: зовнішні ефекти та суспільні блага 1. Часткова та загальна рівновага. Рівновага в економіці обміну. Діаграма Еджоурта. 2. Парето-ефективний стан економіки. 3. Теорія суспільного вибору. Суть теорії. Методологічний індивідуалізм. Концепція "економічної людини". Предмет теорії суспільного вибору - дослідження взаємозалежності політичних та економічних явищ. Політика як обмін. Суспільний вибір в умовах прямої демократії. 4. Суспільний вибір в умовах представницької демократії. Фактори формування громадської думки. Роль інформації. Раціональне ігнорування. Групи з особливими інтересами. Лоббі. Парадокс голосування. Логролінг - торгівля голосами. 5. Бюрократія і проблеми формування конституційної економіки. Суть економіки бюрократії - пошук політичної ренти. Політичний діловий цикл. "Провали" уряду. Модель конструкції Ф.Хайека. Загальна структура влади. 6. Переваги і недоліки ринкового господарства. Неефективність ринків. 7. Зовнішні ефекти (екстерналії). Негативні і позитивні зовнішні ефекти. Вплив негативних зовнішніх ефектів на випуск продукції. Вплив позитивних зовнішніх ефектів на випуск і ціну продукції. Інструменти усунення негативних наслідків зовнішніх ефектів. 3. Суспільні блага. Приватні та суспільні блага, і виграв споживача. Попит на суспільне благо. Подільне громадянське благо. Проблема "безбілетника". Літ. 1[505-570]; 3[148-158]; 4[364-387]; 5[318-341]; 9[202-229].	2
Разом за семестр		32

Перелік оглядових лекцій для студентів заочної форми здобуття освіти

Номер лекції	Тема лекції	Кількість годин
1	Предмет і метод мікроекономіки. Корисність економічного блага. Економічний вибір Аналіз поведінки споживача. Літ.: [1-7]	2
2	Попит та пропозиція. Теорія еластичності. Теорія граничних продуктів та мікроекономічна модель фірми. Витрати виробництва. Літ.: [1-7]	2
3	Ринок досконалої конкуренції. Монопольний ринок. Ринок монополістичної конкуренції. Олігополістична структура ринку. Літ.: [1-7]	2
4	Похідний попит. Ринок праці. Ринок капіталу. Держава в мікроекономічній теорії: зовнішні ефекти та суспільні блага. Літ.: [1-7]	2
Разом за семестр		8

5.2 Зміст практичних занять

Перелік практичних занять для студентів денної форми здобуття освіти

№ п/п	Перелік практичних занять, їх опис	К-ть годин
1	Методологія мікроекономіки. 1. Мікроекономіка як складова частина економічної теорії. 2. Суб'єкти та об'єкти мікроекономічного аналізу. 3. Методологія мікроекономічного аналізу. Мікроекономічні моделі. Граничний аналіз. 4. Історія розвитку мікроекономіки як науки. 5. Позитивний та нормативний економічний аналіз. Літ. 1[151-174]; 2[69-92]; 3[53-59]; 8[68-120]. Корисність і уподобання в мікроекономіці 1. Корисність і уподобання в економічній теорії. 2. Кардиналістський та ординалістський підходи до вимірювання корисності. Закон спадної граничної корисності; перший закон Госсена. 3. Рівновага споживача за кардиналістським підходом. Другий закон Госсена. 4. Криві байдужості, їх властивості. 5. Бюджетне обмеження і можливості споживача. Літ. 1[151-174]; 2[69-92]; 3[53-59]; 8[68-120].	2
2	Реакція споживача на зміну цін та доходу. Ефект доходу та заміщення. 1. Реакція споживача на зміну доходу. Функція попиту від доходу: крива Енгеля. 2. Реакція споживача на зміну цін. Виведення кривої індивідуального попиту. 3. Ефект доходу та ефект заміщення. Парадокс Гіффена. 4. Індивідуальний та ринковий попит. 5. Надлишки споживачів і добробут. Компенсований попит. Індекси реального доходу. 6. Прийняття рішень споживачем у ризикових ситуаціях. Літ. 1[174-197]; 3[44-51]; 8[102-126]. Ринковий попит і пропозиція. Ринкова рівновага. 1. Суть попиту. Крива попиту. Ефект доходу та ефект заміщення. 2. Суть пропозиції. Крива пропозиції. Вплив нецінових факторів. 3. Ринкова рівновага та її характеристики. 4. Різновиди галузевої рівноваги та проблема її стійкості. Павутиноподібна модель ринкової рівноваги. 5. Порівняльна статика ринку. Літ. 1[55-145]; 3[23-30]; 8[27-44].	2
3	Еластичність попиту та пропозиції. 1. Криві ринкового попиту. 2. Поняття еластичності в мікроаналізі. 3. Використання цінової еластичності попиту для аналізу витрат споживача або доходів продавця. 4. Використання цінової еластичності в податковій політиці держави. 5. Фактор часу та еластичність пропозиції: їх врахування у підприємницькій діяльності Літ. 3[33-42]; 8[46-65] Гранична продуктивність факторів виробництва. 1. Підприємство як виробничо-ринкова система. Основи виробництва. 2. Виробнича функція та її властивості. Виробнича сітка. Ізокванта. 3. Закон спадної граничної продуктивності. Сукупний, середній та граничний продукт. 4. Взаємозаміщення факторів виробництва. Зона технічного заміщення. Гранична норма технічного заміщення. 5. Постійна, спадна та зростаюча віддача від масштабу. Крива „шлях розвитку” Літ. 1[203-226]; 3[62-69]; 8[129-154]	2

4	Витрати та доходи підприємства. 1. Основні наукові теорії про цілі фірми. 2. Суть витрат виробництва. Функція витрат. Принцип найменших витрат. 3. Витрати фірми в короткому періоді, їх класифікація. Зв'язок всіх видів витрат. 4. Ізокоста, її властивості. Рівняння ізокости. Кут нахилу ізокости. 5. Рівновага виробника, її умови. 6. Правило найменших витрат. Правило максимізації прибутку. 7. Витрати фірми в довгому періоді 8. Суть доходів фірми . Валовий, середній та граничний доход. 9. Прибуток фірми: суть і види. Парадокс прибутку. Літ. 1[230-262]; 3[69-75]; 5[179-213]; 7[192-208]	2
	Фірма на ринку досконалої конкуренції. 1. Ознаки та умови досконалої конкуренції. 2. Основні правила ринкових структур. Попит фірми в умовах досконалої конкуренції. 3. Ринкова поведінка підприємства у короткому періоді: максимізація прибутку, мінімізація збитків, закриття фірми. 4. Рівновага фірми в короткому періоді. Варіанти рівноваги фірми в короткому періоді. 5. Пропозиція фірми: 6. Аналіз фірми в довгостроковому періоді. Літ. 1[266-299]; 3[80-91]; 4[156-170]; 5[221-225].	
5	Фірма на монопольному ринку. 1. Монополія та монопольна влада. Індекси ринкової влади. Попит на продукт монополії 2. Визначення цін та обсягів виробництва при чистій монополії. Правило ціноутворення. 3. Максимізація прибутку в умовах монополії. Збитки монополіста. 4. Довгострокова монопольна рівновага. 5. Монопсонія. Соціальна ціна монопсонії. 6. Антимоніопольна політика держави. Реагування з боку держави на продукцію монополії. Літ. 1[311-360]; 3[94-105]; 4[250-278]; 8[225-232]	2
6	Фірма в умовах монополістичної конкуренції 1. Суть, умови виникнення і характерні риси монополістичної конкуренції. 2. Крива попиту на продукцію в умовах монополістичної конкуренції. Визначення ціни та обсягів випуску в умовах монополістичної конкуренції. 3. Короткострокова рівновага в умовах монополістичної конкуренції. 4. Довгострокова рівновага в умовах монополістичної конкуренції. Збиткова монопольно-конкурентна фірма. 5. Монополістична конкуренція та ефективність. Літ. 1[311-360]; 3[94-105]; 4[250-278]; 6[225-232]; 7[103-139] Олігополія. Моделі олігополії. 1. Характерні ознаки, суть, причини виникнення олігополії. 2. Витрати та рівновага олігополії в короткостроковому періоді. 3. Модель дуополії Курно, модель Штакельберга, модель Бертрана. 4. Особливості поведінки олігополіста на ринку. „Таємні змови”. 5. Моделі олігополістичного ціноутворення Літ. 1[384-443]; 3[111-115]; 4[280-302]; 5[249-264].	2
7	Похідний попит на фактори виробництва 1.Ринки факторів виробництва і функціональний розподіл доходів. 2.Теорія граничної продуктивності і попит на ресурси. а) поняття похідного попиту; б) похідний попит за досконалої конкуренції; в) похідний попит за недосконалої конкуренції. 3.Зміни в попиті на ресурс. Еластичність попиту.Оптимальне співвідношення ресурсів. 4.Пропозиція економічних ресурсів. Літ. 1[448-495]; 3[135-145]; 8[322-362]	2

	Аналіз ринку праці. 1. Ринок праці в умовах досконалої конкуренції. 2. Ринок праці в умовах недосконалої конкуренції. Монопсонія і двобічна монополія на ринку праці. 3. Роль профспілок на ринку праці. 4. Диференціація ставок заробітної плати. Галузевий ринок праці та економічна рента. 5. Особливості індивідуальної пропозиції праці, ефект доходу та ефект заміщення. Літ. 1[384-443]; 3[111-115]; 4[280-302]; 5[249-264]	
8	Аналіз ринку капіталу. 1. Капітал, інвестиції та міжчасові рішення. 2. Ринок капіталу: загальна характеристика 3. Пропозиція заощаджень. Міжчасовий вибір домогосподарства. 4. Інвестиційний попит фірми. Міжчасовий вибір фірми. 5. Ринок землі та природних ресурсів. Літ. 1[448-495]; 3[135-145]; 4[322-362]; 5[279-304]	2
9	Роль держава в мікроекономіці. Суспільні блага 1. Часткова та загальна рівновага. Рівновага в економіці обміну. Діаграма Еджоурта. 2. Парето-ефективний стан економіки 3. Теорія суспільного вибору. Політика як обмін. 4. Суспільний вибір в умовах прямої демократії. Політична конкуренція. 5. Суспільний вибір в умовах представницької демократії. Лоббїзм. Логролінг. 6. Застосування теорії суспільного вибору у поведінці уряду. 7. Приватні та суспільні блага. Літ. 1[574-669]; 3[161-195]; 4[215-241]; 5[364-371]; 6[233-320]; 7[507-541].	2
Всього:		18

Перелік практичних занять для студентів заочної форми здобуття освіти

№ з/п	Тема практичного заняття	Кількість годин
1	Методологія мікроекономіки. Корисність і уподобання в мікроекономіці. Реакція споживача на зміну цін та доходу. Ефект доходу та заміщення. Ринковий попит і пропозиція. Ринкова рівновага. Еластичність попиту та пропозиції. Витрати та доходи підприємства. Літ.: [1-8]	2
2	Фірма на ринку досконалої конкуренції. Фірма на монопольному ринку. Фірма в умовах монополістичної конкуренції. Олігополія. Моделі олігополії. Літ.: [1-8]	2
3	Похідний попит на фактори виробництва. Аналіз ринку праці. Аналіз ринку капіталу. Роль держава в мікроекономіці. Суспільні блага. Літ.: [1-8]	
Разом за семестр		4

5.3 Зміст самостійної (у т.ч. індивідуальної) роботи

Самостійна робота студентів полягає у систематичному опрацюванні програмного матеріалу, підготовці до виконання практичних робіт, тестування з теоретичного матеріалу, виконанні індивідуальних домашніх завдань тощо.

Обсяг самостійної роботи для студентів: – денної форми навчання становить 70 годин; заочної 108 годин. Вона включає:

- опрацювання теоретичних основ прослуханого лекційного матеріалу;
- самостійного опрацювання окремих тем та питань;
- опрацювання навчальної літератури при підготовці до практичного заняття;
- виконання домашнього завдання;
- підготовка до поточного тестового контролю;
- підготовка до проведення контрольних заходів (здача колоквіуму, написання контрольної роботи, іспит тощо).

Студенти заочної форми здобуття освіти виконують ще й контрольну роботу. Вимоги до її виконання та варіанти визначаються методичними рекомендаціями до виконання контрольних робіт, які кожний здобувач вищої освіти отримує у викладача у період настановної сесії. Крім цього до послуг студентів сторінка навчальної дисципліни у Модульному середовищі для навчання, де розміщені Робоча програма дисципліни та необхідні документи з її навчально-методичного забезпечення.

Зміст самостійної роботи студентів денної форми здобуття освіти

Номер тижня	Вид самостійної роботи	Кількість годин
	Опрацювання теоретичного матеріалу, підготовка до усного опитування та поточного контролю. Отримання завдання для виконання індивідуального домашнього завдання.	4
	Опрацювання теоретичного матеріалу, підготовка до усного опитування та тестового контролю.	4
	Опрацювання теоретичного матеріалу, підготовка до усного опитування та поточного контролю. Підбір матеріалів, опрацювання літературних джерел для виконання індивідуального домашнього завдання.	4
	Опрацювання теоретичного матеріалу, підготовка до усного опитування та тестового контролю.	4
	Опрацювання теоретичного матеріалу, підготовка до усного опитування та поточного контролю. Виконання ІДЗ.	5
	Опрацювання теоретичного матеріалу, підготовка до усного опитування та тестового контролю.	5
	Опрацювання теоретичного матеріалу, підготовка до усного опитування та контрольної роботи. Виконання ІДЗ.	5
	Опрацювання лекційного матеріалу, підготовка до усного опитування та тестового контролю. Підготовка до тестового контролю.	5
	Опрацювання теоретичного матеріалу, підготовка до усного опитування та поточного контролю. Виконання ІДЗ.	5
	Опрацювання теоретичного матеріалу, підготовка до усного опитування та тестового контролю.	5
	Опрацювання теоретичного матеріалу, підготовка до усного опитування та поточного контролю. Виконання ІДЗ.	5
	Опрацювання теоретичного матеріалу, підготовка до усного опитування та тестового контролю.	5
	Опрацювання теоретичного матеріалу, підготовка до усного опитування та поточного контролю. Виконання ІДЗ.	5
	Опрацювання теоретичного матеріалу, підготовка до усного опитування та тестового контролю.	5
	Опрацювання теоретичного матеріалу, підготовка до усного опитування та поточного контролю. Виконання ІДЗ.	5
	Опрацювання теоретичного матеріалу, підготовка до усного опитування. Здача індивідуального домашнього завдання.	5
	Опрацювання теоретичного матеріалу, підготовка до усного опитування. Підготовка до тестового контролю.	5
Разом за семестр		

На самостійне опрацювання студентів виносяться визначені у методичних рекомендаціях до практичних занять та самостійної роботи питання з кожної теми. Керівництво самостійною роботою та контроль за виконанням індивідуального завдання здійснюється викладачем згідно з розкладом консультацій у позаурочний час.

Вимоги до виконання контрольної роботи (для студентів заочної форми здобуття освіти) та індивідуального домашнього завдання (для студентів денної форми здобуття освіти) викладені в Модульному середовищі для навчання на сторінці навчальної дисципліни.

6 ТЕХНОЛОГІЇ ТА МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Процес навчання з дисципліни ґрунтується на використанні традиційних та сучасних технологій та методів, зокрема, лекції проводяться в основному словесними методами та з використанням комп'ютерних інформаційних технологій, наочних методів (слайдів), пояснення, бесіди; практичні заняття – з використанням ситуацій вправ, дискусій і мають за мету – формування системи знань про механізм функціонування ринку; аналіз поведінки агентів ринку в умовах обмежених ресурсів та альтернативних варіантів їх використання; формування економічного світогляду студента, надання йому можливості зрозуміти сутність економічного буття суспільства.

7 МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Поточний контроль здійснюється під час лекційних та практичних занять, а також у дні проведення контрольних заходів, встановлених робочою програмою і графіком освітнього процесу. При цьому використовуються такі методи поточного контролю:

- усне опитування;
- тестовий контроль теоретичного матеріалу;
- оцінювання результатів виконання індивідуального домашнього завдання;
- оцінювання результатів вирішення проблемних ситуацій кейс-методом.

При виведенні підсумкової семестрової оцінки враховуються результати як поточного контролю, так і підсумкового контролю, який проводиться з усього матеріалу дисципліни за білетами, попередньо розробленими і затвердженими на засіданні кафедри. Здобувач вищої освіти, який набрав з будь-якого виду навчальної роботи, суму балів нижчу за 60 відсотків від максимального балу, не допускається до семестрового контролю, поки не виконає обсяг роботи, передбачений Робочою програмою. Здобувач вищої освіти, який набрав позитивний середньозважений бал (60 відсотків і більше від максимального балу) з усіх видів поточного контролю і не склав іспит, вважається таким, який має академічну заборгованість. Ліквідація академічної заборгованості із семестрового контролю здійснюється у період екзаменаційної сесії або за графіком, встановленим деканатом відповідно до «Положення про контроль і оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти у ХНУ».

8 ПОЛІТИКА ДИСЦИПЛІНИ

Політика навчальної дисципліни загалом визначається системою вимог до здобувача вищої освіти, що передбачені чинними положеннями Університету про організацію і навчально-методичне забезпечення освітнього процесу. Зокрема, проходження інструктажу з техніки безпеки; відвідування занять з дисципліни є обов'язковим. За об'єктивних причин (підтверджених документально) теоретичне навчання за погодженням із лектором може відбуватись в індивідуальному режимі. Успішне опанування дисципліни і формування фахових компетентностей і програмних результатів навчання передбачає необхідність підготовки до практичних занять (вивчення теоретичного матеріалу з теми, активно працювати на занятті, брати участь у дискусіях, вирішенні проблемних питань за допомогою кейс-методу).

Здобувачі вищої освіти зобов'язані дотримуватися термінів виконання усіх видів робіт, передбачених робочою програмою навчальної дисципліни. Пропущене практичне заняття здобувач зобов'язаний відпрацювати у встановлений викладачем термін, але не пізніше, ніж за два тижні до кінця теоретичних занять у семестрі.

Засвоєння студентом теоретичного матеріалу з дисципліни оцінюється за результатами опитування під час практичних занять, тестування й виконання індивідуального домашнього завдання. Виконання індивідуального завдання завершується його здачею на перевірку у терміни, встановлені графіком самостійної роботи. У якості ІДЗ здобувач може підготувати реферат або тези доповіді на конференцію за однією з тем навчальної дисципліни при дотриманні узгоджених з викладачем термінів його виконання.

Здобувач вищої освіти, виконуючи самостійну роботу з дисципліни, має дотримуватися політики доброчесності (заборонені списування, підказки, плагіат, використання штучного інтелекту (без вірного цитування)). У разі порушення політики академічної доброчесності в будь-яких видах навчальної роботи здобувач вищої освіти отримує незадовільну оцінку і має повторно виконати завдання з відповідної теми (виду роботи), що передбачені робочою програмою. Будь-які форми порушення академічної доброчесності під час вивчення навчальної дисципліни не допускаються та не толеруються.

У межах вивчення навчальної дисципліни здобувачам вищої освіти передбачено визнання і зарахування результатів навчання, набутих шляхом неформальної освіти, що розміщені на доступних платформах (<https://prometheus.org.ua/prometheus-free/ekonomika-dlya-vsih>, <https://study.ed-era.com/uk/courses/course/5124>), які сприяють формуванню компетентностей і поглибленню результатів навчання, визначених робочою програмою дисципліни, або забезпечують вивчення відповідної теми та/або виду робіт з програми навчальної дисципліни

(детальніше у Положенні про порядок визнання та зарахування результатів навчання здобувачів вищої освіти у ХНУ).

9 ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ У СЕМЕСТРІ

Оцінювання академічних досягнень здобувача вищої освіти здійснюється відповідно до «Положення про контроль і оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти у ХНУ». При поточному оцінюванні виконаної здобувачем з кожного виду навчальної роботи (робота) і отриманих ним результатів викладач виставляє йому певну кількість балів із призначених робочою програмою для цього виду роботи. При цьому кожна робота може бути зарахована, якщо здобувач набрав не менше 60 відсотків (мінімальний рівень для позитивної оцінки) від максимально можливої суми балів, призначеної кожному виду навчальної роботи.

Будь-які форми порушення академічної доброчесності не допускаються та не толеруються.

Отриманий здобувачем бал за зарахований вид навчальної роботи після її оцінювання викладач виставляє в електронному журналі обліку успішності здобувачів вищої освіти. За умови виконання усіх видів навчальної роботи за результатами поточного контролю протягом вивчення навчальної дисципліни, встановлених цією Робочою програмою, здобувач денної форми здобуття освіти з навчальної дисципліни, підсумковим контролем для якої є іспит, може набрати до 60 балів (здобувач заочної форми – до 50 балів). Позитивну підсумкову оцінку здобувач може отримати, якщо за результатами поточного та підсумкового контролів набере від 60 до 100 балів. Семестрова підсумкова оцінка розраховується в автоматизованому режимі в інформаційній підсистемі «Електронний журнал» (ІС «Електронний університет») і відповідно до накопиченої суми балів визначається оцінка за інституційною шкалою та шкалою ЄКТС (див. таблицю 9.8), яка заноситься в екзаменаційну відомість, а також до Індивідуального навчального плану здобувача вищої освіти.

Таблиця 9.1 – Структурування дисципліни за видами навчальної роботи і оцінювання результатів навчання студентів денної форми здобуття освіти у 1 семестрі

Аудиторна робота								Контрольні заходи		Самостійна робота	Семестровий контроль	Разом
Практичні заняття (мінімум – 8 контрольних точок)								Тестовий контроль:		ІДЗ*	Іспит	Сума балів
1-2	3-4	5-6	7-8	9-10	11-12	13-14	15	T*1-5	T6-11			
Кількість балів за вид навчальної роботи (мінімум-максимум)												
3-5	3-5	3-5	3-5	3-5	3-5	3-5	3-5	3-5	3-5	6-10	24-40	60-100**
24-40								6-10		6-10	24-40	

Примітка: *ІДЗ – індивідуальне домашнє завдання; T* – тема навчальної дисципліни;

**За набрану з будь-якого виду навчальної роботи з дисципліни кількість балів, нижче встановленого мінімуму, здобувач отримує незадовільну оцінку і має її перездати у встановлений викладачем (деканом) термін. Інституційна оцінка встановлюється відповідно до таблиці 9.8.

Таблиця 9.2 – Структурування дисципліни за видами навчальної роботи і оцінювання результатів навчання студентів заочної форми здобуття освіти

Аудиторна робота			Самостійна, індивідуальна робота				Семестровий контроль	Разом
Практичне заняття			Контрольна робота		Тестовий контроль		Іспит	Сума балів
1	2	3	Якість виконання	Захист роботи	T1-5	T6-11		
Кількість балів за кожний вид навчальної роботи (мінімум-максимум)								
3-5	3-5	3-5	12-20	3-5	3-5	3-5	30-50	60-100
9-15			15-25		6-10		30-50	

Оцінювання якості виконання контрольної роботи студентами заочної форми здобуття освіти

Контрольна робота передбачає виконання чотирьох завдань – два теоретичних, одне проблемне

питання та одне – практичне (рішення задачі). Варіанти контрольних робіт та зміст завдань наведено в методичних рекомендаціях до виконання контрольної роботи. При оцінюванні контрольної роботи враховуються повнота відповіді на питання; якість її виконання та захист. Кожен з цих показників оцінюються максимально: кожне з теоретичних та проблемних завдань – 5 балами, практичне завдання 5 балами, загальна максимальна сума балів становить 20. Критерії оцінювання контрольної роботи наведені в табл. 9.3

Таблиця 9.3– Розподіл балів між завданнями контрольної роботи здобувача вищої освіти

Види завдань	Для кожного окремого виду завдань		
	Мінімальний (достатній) бал	Потенційні позитивні бали* (середній бал)	Максимальний (високий) бал
Теоретичне питання № 1	3	4	5
Теоретичне питання № 2	3	4	5
Проблемне питання	3	4	5
Практичне завдання	3	4	5
Всього балів	12	16	20

Примітка. *Позитивний бал за контрольну роботу, відмінний від мінімального (12 балів) та максимального (20 балів), знаходиться в межах 13-19 балів та розраховується як сума балів за усі структурні елементи (завдання) контрольної роботи.

Кожне завдання контрольної роботи здобувача вищої освіти оцінюється з використанням наведених у таблиці 9.4 критеріїв оцінювання навчальних досягнень здобувача вищої освіти (щодо визначення достатнього, середнього та високого рівня досягнення здобувачем запланованих ПРН та сформованих компетентностей).

Оцінювання результатів навчання на практичних заняттях

Оцінка, яка виставляється за практичне заняття, складається з таких елементів: усне опитування студентів на знання теоретичного матеріалу з теми; вільне володіння студентом спеціальною термінологією і уміння професійно обґрунтувати прийняті рішення при проведенні інтерактивних вправ; результати самостійних робіт.

При оцінюванні результатів навчання здобувачів вищої освіти на практичних заняттях викладач користується наведеними нижче критеріями (табл.9.4)

Таблиця 9.4 – Критерії оцінювання навчальних досягнень здобувача вищої освіти

Оцінка та рівень досягнення здобувачем запланованих ПРН та сформованих компетентностей	Узагальнений зміст критерія оцінювання
Відмінно (високий)	Здобувач вищої освіти глибоко і у повному обсязі опанував зміст навчального матеріалу, легко в ньому орієнтується і вміло використовує понятійний апарат; уміє пов'язувати теорію з практикою, вирішувати практичні завдання, впевнено висловлювати і обґрунтовувати свої судження. Відмінна оцінка передбачає логічний виклад відповіді мовою викладання (в усній або у письмовій формі), демонструє якісне оформлення завдань, вміє аналізувати помилки та виправляти їх. Здобувач не вагається при видозміні запитання, вміє робити детальні та узагальнюючі висновки, демонструє практичні навички з вирішення фахових завдань. При відповіді допустив дві–три несуттєві <i>помилки</i> .
Добре (середній)	Здобувач вищої освіти виявив повне засвоєння навчального матеріалу, володіє понятійним апаратом, орієнтується у вивченому матеріалі; свідомо використовує теоретичні знання для вирішення практичних задач; виклад відповіді грамотний, але у змісті і формі відповіді можуть мати місце окремі неточності, нечіткі формулювання правил, закономірностей тощо. Відповідь здобувача вищої освіти будується на основі самостійного мислення. Здобувач вищої освіти у відповіді допустив дві–три <i>несуттєві помилки</i> .

Задовільно (достатній)	Здобувач вищої освіти виявив знання основного програмного матеріалу в обсязі, необхідному для подальшого навчання та практичної діяльності за професією, справляється з виконанням практичних завдань, передбачених програмою. Як правило, відповідь здобувача вищої освіти будується на рівні репродуктивного мислення, здобувач вищої освіти має слабкі знання структури навчальної дисципліни, допускає неточності і суттєві помилки у відповіді, вагається при відповіді на видозмінене запитання. Разом з тим, набув навичок, необхідних для виконання нескладних практичних завдань, які відповідають мінімальним критеріям оцінювання і володіє знаннями, що дозволяють йому під керівництвом викладача усунути неточності у відповіді.
Незадовільно (недостатній)	Здобувач вищої освіти виявив розрізнені, безсистемні знання, не вміє виділяти головне і другорядне, допускається помилок у визначенні понять, перекручує їх зміст, хаотично і невпевнено викладає матеріал, не може використовувати знання при вирішенні практичних завдань. Як правило, оцінка «незадовільно» виставляється здобувачеві вищої освіти, який не може продовжити навчання без додаткової роботи з вивчення навчальної дисципліни.

ІДЗ здобувача вищої освіти оцінюється аналогічно з використанням вищенаведених у таблиці 9.4 критеріїв оцінювання навчальних досягнень здобувача вищої освіти (мінімальний позитивний бал – 6 балів, максимальний – 10 балів). При підготовці тез доповідей на конференцію у якості ІДЗ здобувач вищої освіти отримує максимальний бал (10) за його виконання.

Оцінювання результатів тестового контролю

Кожен з двох тестів, передбачених робочою програмою, складається із 25 тестових завдань. Максимальна сума балів, яку може набрати студент за результатами тестування, складає 5.

Відповідно до таблиці структурування видів робіт за тематичний контроль здобувач залежно від кількості правильних відповідей може отримати від 3 до 5 балів:

Таблиця 9.5– Розподіл балів в залежності від наданих правильних відповідей на тестові завдання

Кількість правильних відповідей	1–13	14–16	17–22	23–25
Відсоток правильних відповідей	0-59	60-74	75-89	90-100
Кількість балів	-	3	4	5

На тестування відводиться 25 хвилин. Правильні відповіді студент записує у талоні відповідей. Студент може також пройти тестування і в онлайн режимі у Модульному середовищі для навчання на сторінці навчальної дисципліни. Тестування здобувачів вищої освіти у Модульному середовищі для навчання автоматично оцінюються за критеріями, наведеними у таблиці вище.

При отриманні негативної оцінки тест слід перездати до терміну наступного контролю.

Оцінювання результатів підсумкового семестрового контролю (іспит)

Освітня програма передбачає підсумковий семестровий контроль з дисципліни у формі іспиту, завданням якого є системне й об'єктивне оцінювання як теоретичної, так і практичної підготовки здобувача з навчальної дисципліни. Складання іспиту відбувається за попередньо розробленими і затвердженими на засіданні кафедри білетами. Відповідно до цього в екзаменаційному білеті пропонується поєднання питань як теоретичного (в т.ч. у тестовій формі), так і практичного характеру.

Таблиця 9.6– Оцінювання результатів підсумкового семестрового контролю здобувачів денної форми навчання (40 балів для підсумкового контролю)

Види завдань	Для кожного окремого виду завдань		
	Мінімальний (достатній) бал (задовільно)	Потенційні позитивні бали* (середній бал) (добре)	Максимальний (високий) бал (відмінно)
Теоретичне питання № 1	6	8	10
Теоретичне питання № 2	6	8	10
Практичне завдання	12	16	20
Разом:	24		40

Примітка. *Позитивний бал за іспит, відмінний від мінімального (24 бали) та максимального (40 балів), знаходиться в межах 25-39 балів та розраховується як сума балів за усі структурні елементи (завдання) іспиту.

Таблиця 9.7 – Оцінювання результатів підсумкового семестрового контролю здобувачів заочної форми навчання (50 балів для підсумкового контролю)

Види завдань	Для кожного окремого виду завдань		
	Мінімальний (достатній) бал (задовільно)	Потенційні позитивні бали* (середній бал) (добре)	Максимальний (високий) бал (відмінно)
Теоретичне питання № 1	6	10	15
Теоретичне питання № 2	6	10	15
Практичне завдання	8	14	20
Разом:	30		50

Примітка. *Позитивний бал за іспит, відмінний від мінімального (30 балів) та максимального (50 балів), знаходиться в межах 31-49 балів та розраховується як сума балів за усі структурні елементи (завдання) іспиту.

Для кожного окремого виду завдань підсумкового семестрового контролю застосовуються критерії оцінювання навчальних досягнень здобувача вищої освіти, наведені у табл.9.4.

Підсумкова семестрова оцінка за інституційною шкалою і шкалою ЄКТС визначається в автоматизованому режимі після внесення викладачем результатів оцінювання з усіх видів робіт до електронного журналу. Співвідношення інституційної шкали оцінювання і шкали оцінювання ЄКТС у наведеній нижче таблиці.

Таблиця 9.8 – Співвідношення інституційної шкали оцінювання і шкали оцінювання ЄКТС

Оцінка ЄКТС	Рейтингова шкала балів	Інституційна шкала (опис рівня досягнення здобувачем вищої освіти запланованих результатів навчання з навчальної дисципліни)	
		Залік	Іспит/диференційований залік
A	90-100	Зараховано	Відмінно/Excellent – високий рівень досягнення запланованих результатів навчання з навчальної дисципліни, що свідчить про безумовну готовність здобувача до подальшого навчання та/або професійної діяльності за фахом
B	83-89		Добре/Good – середній (максимально достатній) рівень досягнення запланованих результатів навчання з навчальної дисципліни та готовності до подальшого навчання та/або професійної діяльності за фахом
C	73-82		Задовільно/Satisfactory – Наявні мінімально достатні для подальшого навчання та/або професійної діяльності за фахом результати навчання з навчальної дисципліни
D	66-72		
E	60-65		
FX	40-59	Незараховано	Незадовільно/Fail – Низка запланованих результатів навчання з навчальної дисципліни відсутня. Рівень набутих результатів навчання є недостатнім для подальшого навчання та/або професійної діяльності за фахом
F	0-39		Незадовільно/Fail – Результати навчання відсутні

Семестровий іспит виставляється, якщо загальна сума балів, яку набрав студент з дисципліни за результатами поточного та підсумкового контролю, знаходиться у межах від 60 до 100 балів. При цьому за інституційною шкалою ставиться оцінка «відмінно/добре/задовільно», а за шкалою ЄКТС – буквене позначення оцінки, що відповідає набраній здобувачем вищої освіти сумі балів відповідно до таблиці 9.8.

1. Мікроекономіка як наука, її предмет і функції.
2. Еволюція мікроекономічної теорії.
3. Методологія мікроекономіки.
4. Економічна ефективність. Проблема вибору.
5. Економічне моделювання.
6. Мікросистема та її основні характеристики.
7. Кругообіг ресурсів, продуктів і доходів.
8. Поняття потреби, їх види. Економічні блага, їх класифікація.
9. Основи теорії поведінки споживача. Вимоги та умови визначення споживчого вибору.
10. Кардиналістська концепція корисності.
11. Види корисності. Закон спадної граничної корисності.
12. Ординалістська концепція корисності.
13. Гранична норма заміщення.
14. Уподобання споживачів та криві байдужості.
15. Бюджетна лінія, її рівняння та властивості.
16. Оптимум споживача.
17. Реакція споживача на зміну доходу. Крива “дохід-споживання”. Крива і закони Енгеля.
18. Реакція споживача на зміну ціни товару, крива “ціна—споживання” та перехід від неї до кривої попиту.
19. Взаємовплив ефектів доходу і заміщення. Парадокс Гіффена.
20. Утворення споживчого надлишку.
21. Теорія попиту: крива, закон і нецінові детермінанти.
22. Теорія пропозиції: крива, закон і нецінові детермінанти.
23. Механізм формування ринкової ціни. Вплив змін попиту і пропозиції на рівноважну ціну.
24. Державне регулювання цін.
25. Цінова еластичність попиту, види та фактори, що її визначають.
26. Цінова еластичність пропозиції. Вплив фактора часу на цінову еластичність пропозиції.
27. Форми цінової еластичності попиту й пропозиції, їх графічний аналіз.
28. Еластичність попиту за доходом. Перехресна еластичність попиту.
29. Суть, ознаки, принципи та функції підприємництва.
30. Теорії та моделі підприємництва.
31. Фірма як головна структурна ланка підприємницької діяльності.
32. Організаційно-правові форми підприємництва.
33. Класифікація підприємств за розміром.
34. Нові види підприємницької діяльності.
35. Теорія виробництва. Часові періоди.
36. Технологічна та економічна ефективність виробництва.
37. Поняття та види виробничих функцій.
38. Ізокванта, види ізоквант. Карта ізоквант.
39. Виробництво із одним змінним ресурсом. Закон спадної віддачі.
40. Віддача від масштабу виробництва. Типи віддачі від масштабу виробництва.
41. Теорія витрат виробництва і прибутків.
42. Види витрат виробництва у короткостроковому періоді.
43. Концепція середніх і граничних витрат. Становище фірми на ринку.
44. Доходи фірми. Правило максимізації прибутку.
45. Витрати виробництва у довгостроковому періоді.
46. Концепція мінімально ефективного розміру підприємства та її практичне значення.
47. Мінімально ефективний розмір підприємства та структура галузі.
48. Ізокоста. Мінімізація витрат. Шлях експансії фірми.
49. Суть та характерні риси досконалої конкуренції.
50. Попит і дохід фірми в умовах чистої конкуренції.
51. Максимізація прибутку в умовах чистої конкуренції: два підходи.
52. Пропозиція фірми в умовах чистої конкуренції у короткостроковому періоді.
53. Рівновага конкурентної фірми у короткостроковому періоді.
54. Пропозиція та рівновага конкурентної фірми у довгостроковому періоді.
55. Характерні риси чистої монополії. Види монополій.
56. Оптимальний план випуску продукції фірми-монополіста.
57. Особливості пропозиції фірми на ринку чистої монополії.
58. Монопольна влада та її ознаки.
59. Цінова дискримінація та умови її здійснення.
60. Економічні наслідки монопольної діяльності.
61. Антимонопольна політика держави.

62. Олігополія, її характерні риси і причини виникнення.
63. Моделі взаємної гри.
64. Моделі послідовної гри.
65. Модель “картель” та “дилема ув’язнених”.
66. Суть та характерні риси монополістичної конкуренції.
67. Оптимізація обсягу продукції фірми в умовах монополістичної конкуренції.
68. Нецінова конкуренція: диференціація, удосконалення продукту і реклама.
69. Особливості формування попиту на фактори виробництва.
70. Зміни у попиті на ресурси та фактори, що на них впливають.
71. Еластичність попиту на фактори виробництва.
72. Оптимальне співвідношення ресурсів.
73. Ринок праці.
74. Види оплати праці в економіці України.
75. Ринок землі. Рента та її види.
76. Ринок капіталу. Інвестиції та їх види.
77. Модель загальної ринкової рівноваги Вальраса. Ефект зворотного зв’язку.
78. Концепція ефективності та рівновага в економіці обміну.
79. Оптимальність у виробництві. Ефективність використання ресурсів.
80. Криві виробничих і споживчих можливостей.
81. Перша та друга теореми економіки добробуту.
82. Критерії оцінки добробуту.
83. Функції суспільного добробуту: Бентама, Неша, Роулза.
84. Права власності та їх структура.
85. Форми трансакційних витрат.
86. Інституційна природа сучасної фірми.
87. Поняття про зовнішні ефекти. Теорема Коуза.
88. Суспільні блага та їх властивості.
89. Роль держави у ринковій економіці.
90. Суспільний вибір.

11 НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Освітній процес з дисципліни з дисципліни «Мікроекономіка» повністю і в достатній кількості забезпечений необхідною навчально-методичною літературою. Зокрема, викладачами кафедри підготовлені і видані:

1. Мікроекономіка. Методичні вказівки до вивчення дисципліни / С.В. Мороз, Л.Б. Бушовська – Хмельницький: ХНУ, 2019. – 114с
2. Методичне забезпечення також розміщене в модульному середовищі для навчання. Доступ до ресурсу: <https://msn.khmn.edu.ua>

12 РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Базилінська О., Мініна О. Мікроекономіка / О. Базилінська, О. Мініна. – Київ: Видавництво Центр навчальної літератури, 2019. – 352с.
2. Іларіонова Н. International Economics. Microeconomics / Н. Іларіонова. – Київ: Видавництво Ліра-К, 2017. – 316 с.
3. Косік А.Ф. Гронтковська Г.Е. Мікроекономіка: навч. посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2008.- 438с.
4. Макро- та мікроекономіка [Електронний ресурс] : навчальний посібник для студентів усіх спеціальностей першого (бакалаврського) рівня / М. С. Бріль, О. М. Кліменко, А. В. Литвиненко та ін. ; за заг. ред. д-ра екон. наук, доцента М. А. Машенко. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2021. – 214 с
5. *Мікроекономіка: підручник / За заг. ред. А.І. Ігнатюк.* Київ : Видавництво. Ліра-К, 2023. 420 с.
6. *Мікроекономіка : навчальний посібник.* Укл: С. В. Бойда. Чернівці: Чернівець. нац. унів.-т., 2021. 176 с.
7. *Мікроекономіка: Навч. посібник / Н. М. Каменева, М. В. Косич, О. Ю. Александрова та ін.* – Харків: УкрДУЗТ, 2022. – 305 с.
8. *Мікроекономіка: теорія, тести, задачі.* Частина І: навчальний посібник. Львів : ЛДУ БЖД, 2021. 271 с.

Додаткова

1. Бушовська Л.Б. Оцінювання ефективності державної політики розвитку малого і середнього бізнесу: фінансовий аспект // Гук, О. Федевич, Л., Ливдар, М., Бушовська, Л., & Близнюк, А. - Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice, 2024/ 1(54), 174–187. <https://doi.org/10.55643/fcaptp.1.54.2024.4265>
2. L. Bushovska Architectonics of the Mechanism for Ensuring the Economic Security of Energy Market Entities / Mariia Dykha, Valerii Dykha, Larysa Liubokhynets, Nataliia Tanasiienko, Lesia Bushovska, Yevhenii Poplavskiy// 2024 IEEE 5th KhPI Week on Advanced Technology (KhPIWeek)
3. Ватаманюк О.З. Мікроекономіка: теорія і практикум. Навчальний посібник / О.З.Ватаманюк. – 2-ге вид., доп. і перероб. – Львів: “Інтелект-Захід”, 2007. – 280 с.
4. Економічна теорія: вступ, макроекономіка, мікроекономіка. Навчальний посібник / [З.Г.Ватаманюк, О.З.Ватаманюк, Є.Й.Майовець та ін.] ; за ред. О.З.Ватаманюка. 2-е вид., випр. і доп. – Львів: “Інтелект-Захід”, 2011. – 656 с.
5. Економічна теорія: практикум. Навчальний посібник / [О.Ватаманюк, Є.Майовець, М.Стирський та ін.]; за ред. О.З.Ватаманюка. – Львів: “Інтелект-Захід”, 2010. – 374 с.
6. Макконнелл К.Р. Аналітична економія: принципи, проблеми і політика. У 2 ч. / К.Р.Макконнелл, С.Л.Брю. – Пер. з англ. – Львів: Просвіта, 1999. – Ч.2.: Мікроекономіка. – 650 с.
7. Аналітична економіка: макроекономіка і мікроекономіка : підручник : у 2 кн. /С. М. Панчишин, П. І. Островерх, І. В. Грабинська та ін. ; за ред. С. М. Панчишина, П. І. Островерха. – 4-те вид., виправл. та доп. – Л. : Апріорі, 2020. – 648 с.
8. Мороз С.В., Іжевський П.Г. Економічні передумови та обґрунтування забезпечення енергетичної безпеки населення в Україні/ С.В. Мороз, П.Г. Іжевський // Український журнал прикладної економіки та техніки. 2022 рік, т7. №3 с.170-179.

13 ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. Електронна бібліотека університету. URL: http://lib.khmnu.edu.ua/asp/php_f/p1age_lib.php
2. Модульне середовище для навчання. URL : <https://msn.khmnu.edu.ua/>
3. Репозитарій ХНУ. URL : <https://library.khmnu.edu.ua/#>